

اصل این نوشته ، مضمون برنامه بی میباشد که از طرف تلویزیون دویچه وله DW-TV در دسترس شبکه های تلویزیونی افغانستان قرار گرفته است. بدینوسیله جهت اجازه پخش آن در رسانه های دیگر ، از تلویزیون دویچه وله ابراز امتنان می گردد. وطندار بنابر نیاز و اهمیت موضوع ، این مطلب را از روی نسخه بی جراید کشور اقتباس نموده است و با سپاس فراوان از تلویزیون دویچه وله DW-TV درینجا به نشر می سپارد.

گنجینه های جهان - میراث بشریت

(قیروان) شهر مقدس سرزمین مغرب - تونس

برگردان و ویراستار: میلانی لیبی

وقتی نخستین اعراب در سدهٔ هفتم میلادی به شمال افریقا نقل مکان نمودند، تنها شمشیرهمراه نداشتند؛ آنها کلام مقدس را نیز با فویشتن در منطقه آوردند.

"عقبه بن نافع" سرلشکر اعراب، در جلگه های غیر مزروع آنجا شهری را تأسیس نمود، که بعداً محل انتشار تعلیمات فداوندی در سراسر افریقای

شمالی گردید. قیروان اولین شهر عربی و اسلامی در افریقا و نخستین پایتخت کشور تونس شمرده میشود. قیروان واژهٔ عربی شدهٔ کلمهٔ کاروان در زبان فارسی دری می باشد و به زبان عربی "لشکرگاه" می دهد. (هنگام ضعف امرای منهای در اوایل سدهٔ ششم هجری / دوازدهم میلادی در افریقا امیران مستقلی فرمانروایی می کردند، از جمله بنو فراسان که شهر

تونس را مرکز اداری و سیاسی فویش قرار داده بود. در مدرسه های زیتونه و

صادقیه این شهر تا سدهٔ سیزدهم میلادی و پیش از تمت المماین شدن

تونس ، (زبان فارسی تدریس می شد).

قیروان چهارمین شهر مقدس اسلام پس از مکه معظمه، مدینه منوره و بیت المقدس می باشد. بنا بر روایتی مقام سه بار سفر به قیروان برابراست به ثواب یکبار زیارت مکه مبارکه.

شهر قیروان با مسجد جامع مشهور عقبه بن نافع فویش تنها یک شهرداری نیست؛ اینجا از قدیم مرکز دانش و هنر اسلامی بشمار می رود. به ویژه هنر فطاطی و معرق کاری در قیروان زیاد ارج گذاشته میشود.

دین مبین اسلام روح و روان این شهر میباشد. مؤذن ها پنج بار در شبانه روز ، زمان عبادت را با "ندای فداوند یکیست و ممد پیمبر او" ، تعیین کننده نبض زندگی مردم معتقد این فطه ، همزمان از مسجد های پراکنده در نقاط مختلف قیروان به شهروندان متدین شهر نادی میگردند.

زمان نیایش، پیشه وران دست از کار فویش بر میدارند، و یک بار در هفته همه شهروندان اهل قیروان فانه های خود را ترک مینمایند. وقتی مردم برای ادای نماز جمعه در مسجد جامع بزرگ گرد هم می آیند، بفش کهنه این شهر پُر هرج و مرج بیجان بنظر میرسد.

چنین میباشد که بعضی از شهر های قدیمی مغرب قربانی هنر معاصر، جهانگردی و انهدام سافتمان های خود گردیده اند . قیروان اما تا هنوز باقی مانده است. دیوار های سرکش مسجد جامع ، یادآور تاریخ جنگجویانه این شهر میباشد. قیروان را نفست قوم " بربر" تهدید مینمودند، بعداً این شهر در چنگال جدال های مکرر بر سر قدرت در بین

دودمان های رقیب عرب اسیر گردید. از جنگ های آغازین مذهبی بین شیعه و سنی نیز این شهر بی تأثر نماند . بعضی از دیوار های اینجا هفت دفعه تا حالا تفریب شده و دوباره از نو آباد گردیده اند.

مسجد جامع مستمق قیروان، که بناه بنیانگذارش عقبه بن نافع مسمی گردیده، همیشه آفرین پناهگاه مردم بوده است. هنوز هم آب های گرانبهای باران را پاه های زیر میاط دافلی این مسجد جمع آوری مینماید.

سیدی عقبه ، نفستین مسجد در مغرب بشمار میرود. همه این سافتمان ، مناره های نیرومند، با زیربنای سه طبقه بی مربعش، میاط دافلی طویل وگذرگاه پر ازستون متین فویش؛ نمونه برای بنای همه مساجد در افریقای شمالی و متی در هسپانیا گردید.

سه مرتبه تا حالا اینجا را منهدم نموده و هربار بزرگی و شکوهش افزوده اند.

سقف های عبادتگاه ، بالای ستون های قدیمی تهیه شده از ویرانه های "کارتاژ" قدیم Karthage ، بنا گردیده اند . اینجا ، سرستون های رومی- کورینتی Roman-Corinthian ، یونان باستان Ionic و بیزانتین Byzantine در قدمت اعمار سافتمان یک مسجد اسلامی قرار گرفته اند.

چهارصد و بیست ستون عریض اما کم ژرف ، تالار مسجد را تقسیم بندی نموده و استوار نگه میدارند. سافت عرضی مسجد بازتابگر اندیشه برابری در دین اسلام میباشد. همه نمازگذاران به سوی مکه معظمه ، قبله گاه مسلمانان جهان ، پهلوی همدیگر به نیایش می پردازند. همه مردم در زمان عبادت بدرگاه خداوند، همچون شانه های یک دندان مساوی میباشند. در وقت نماز فقیر و غنی بدربار ایزد متعال کنار هم زانو میزنند. در وسط همان نقطه ثابت جهت دهنده، یعنی ممراب مزین به معرق کاری و فطاطی آیات قرآنی قرار دارد. مسجد سیدی عقبه پنانکه تا کنون بجای مانده است، در سده نهم میلادی، زمان شکوفایی قیروان در ایام مکه مروایی سلسله "اغالی" ها اعمار گردیده است. در آنوقت مینا و معرق کاری ظریف ویژه ممراب را که هنوز هم مزین آنجاست، در بغداد درست نمودند. آثار کاشی کاری شده در هنر دوره آغاز اسلام یکی بدیگری شباهتی ندارند و هیچکدام دارای هیكلی نمیباشند.

معرق کاری و فطاطی در اینجا بازتابگر عظمت خداوندی هستند. ایزد توانا را نمیتوان توصیف کامل و یا تصویر نمود. فوش نویسی با حرمت و ادب نزد یزدان فطاطی میکند. خداوند، متعال است و تعالی را می پسندد.

کوچه و پسکوچه ها و بازارهای تباران و پیشه وران شهر قیروان پراز پیچ و خم اند. در این شهر همه چیز جای خودش را دارد. کفاشان، قالین فروشان، شیرینی پزان؛ و همه پیشه وران دیگر نیز هرکدام بازار خودشان را میداشته باشند.

قرآن مجید راهنمای همه سطوح در زندگی روزمره انسانهای اینجاست. قاری های " حافظ" کلام خدا، پس از کار، در مسجد های دور و بر جمع می شوند تا قرائت پیام ایزدی را از بر بیاموزند. بیش از یکصد و بیست مسجد، بقعه و خانقاه فرد و بزرگ آرایشگر نمای بیرونی این شهر فیلی کوچک گشته اند . دیوارهای همه نیایشگاه ها را هنر فطاطی اسلامی با آیات قرآنی زینت بخشیده است. زمانی در شهر قیروان قبایل و خانواده های بزرگ، هرکدام در ممله جداگانه خود میات بسر می

بردند. هنوز هم اینجا روابط همسایگی و ارتباطات فویشاوندی ، در پیوند با یکدیگر سازماندهی گردیده اند. هرکسی با مردم هم تبارش زندگی میکند؛ زمان فراغتش را در فیابان تنگ ممله خود به سرگرمی سپری مینماید و در مسجد کوچک کنار کوچه خودش نماز میخواند.

تا امروز قیروان یک شهر متدین و دور افتاده کوچک از مرکز تونس میباشد. گفته میشود که آبهای چاه "بئر بروطه" ی این مکان با چشمه زمزم در مکه کرام ارتباط دارد؛ هرکسی یکبار ازین آب مقدس نوشیده باشد، روزی متمی به قیروان برمی گردد.

شهر قیروان به عنوان مرکز رومانیته، هنر و ادبیات، تصوف و علوم دینی، همیشه موجب کشش زائرین زیادی بسوی خود بوده است. فیلی ها برای زندگانی و یا تمصیل ، و بعضی ها هم بفاطر اینکه در کنار شهدا و اولیاء بفاک سپرده شوند، در این شهر می آیند.

مشهور ترین آرامگاه در قیروان در داخل " زاویه سیدی صامب " موقعیت دارد. این ساقتمان در زمان تأسیس شهر، یعنی آغاز اسلام بنا نگریده، بلکه در زمان سلطه ترک ها در شمال افریقا ، که هنر و معماری آنها را نیز بزودی از خود متأثر سافتند، در سده هفدهم میلادی آباد شده است. مدت زیادی این ساقتمان ، که امروز در خدمت زیارت کنندگان قیروان قرار گرفته است، یک دارالعلوم اسلامی بود. در یک مدیمه ابو سامه یکی از اصحابان حضرت

محمّد ص ، که درینجا بفاک سپرده شده ، آمده است ، که "ای یار پیامبر، ثنا و صفت نثار تو بادا مردم از همه جا بدینسو می شتابند " ابو زمعه

البوی " همیشه سه دانه موی ریش حضرت محمّد ص با خود ممل مینمود. در قیروان هر سه آنها به عنوان مهمترین یادگار اسلام در "مغرب زمین" ، احترام و نگهداری میگردند. در آرامگاه موی های ریش مبارک، مردم برای

برآورده شدن آرزوهای خویش دعا مینمایند. ورد زبان مردم در قیروان است ، که "ای یار همدم ، ثنا و صفت نثار بادا! مردم از همه جا بدینسو می شتابند، تا از برکت تو مستفید گردند. " فطاط و نیایشگر ، هر دو نام یزدان را تکرار مینمایند. هر دوی آنها باز هم و باز هم کلامش را مینویسند و ستایشش را می کنند. نوای "نظم در تکرار" ، ندای همیشگی شهر قیروان شده است .

پایان

admin@vatandar.at

مدیر مسوول : دیپلوم انجنیر عمر محسن زاده

صاحب امتیاز : انجنیر نجیب یوسفی

کلیه ی حقوق بر اساس قوانین کپی رایت محفوظ و متعلق به «وطندار» می باشد